

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2026.2.05>
 CZU: 82.09:37.015:316:374:159.9:004

DIMENSIONAREA PRIORITARĂ A RECEPTĂRII TEXTULUI LITERAR DE CĂTRE LICEENI

Paula Tamara CIOBÎCĂ,
doctorandă, Școala Doctorală Științe ale Educației,
 Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, RM,
profesoară, Colegiul „Andronic Motrescu” din Rădăuți, România
ORCID: 0009-0009-0100-8147
 E-mail: paulaciobica@gmail.com

Rezumat. *Articolul investighează modul în care elevii de liceu receptează textele literare în contextul integrării tehnologiilor de învățare vizibilă. Cercetarea s-a desfășurat pe un eșantion de 100 de elevi de clasa a XI-a de la Colegiul „Andronic Motrescu” din Rădăuți, având ca obiectiv analiza frecvenței lecturii, a preferințelor pentru tipurile de texte și a impactului instrumentelor digitale asupra înțelegerii și implicării afective. Rezultatele indică că motivația intrinsecă, experiențele anterioare și contextul socio-cultural influențează semnificativ receptarea textelor literare. Tehnologiile digitale și activitățile vizuale, precum hărți conceptuale, clipuri multimedia și aplicații interactive, contribuie la creșterea implicării, dezvoltarea empatiei literare și stimularea gândirii critice. Studiul oferă recomandări pedagogice pentru integrarea instrumentelor digitale în predarea literaturii, promovând o abordare activă și reflexivă, adaptată diversității elevilor. Concluziile susțin dezvoltarea unui model de bune practici care combină metode tradiționale și inovative pentru optimizarea procesului de învățare literar-artistică.*

Cuvinte-cheie: *receptarea literară, tehnologie educațională, învățare vizibilă, motivație, competențe literare, elevi liceeni, metodologie digitală.*

PRIORITY DIMENSIONING OF THE RECEPTION OF LITERARY TEXT BY HIGH SCHOOL STUDENTS

Summary. *The article investigates how high school students perceive literary texts in the context of integrating visible learning technologies. The research was conducted on a sample of 100 11th grade students from the “Andronic Motrescu” College in Rădăuți, with the objective of analyzing reading frequency, preferences for text types, and the impact of digital tools on comprehension and affective involvement. The results indicate that intrinsic motivation, previous experiences, and socio-cultural context significantly influence the perception of literary texts. Digital technologies and visual activities, such as concept maps, multimedia clips, and interactive applications, contribute to increasing involvement, developing literary empathy, and stimulating critical thinking. The study offers pedagogical recommendations for integrating digital tools into literature teaching, promoting an active and reflective approach, adapted to student diversity. The conclusions support the development of a model of good practices that combines traditional and innovative methods to optimize the literary-artistic learning process.*

Keywords: *literary reception, educational technology, visible learning, motivation, literary skills, high school students, digital methodology.*

Introducere. Lectura textelor literare reprezintă un proces complex, multidimensional, care implică atât activități cognitive, cât și afective, sociale și metacognitive. În cadrul învățământului liceal, dezvoltarea competențelor de receptare literară este esențială pentru formarea gândirii critice, a creativității și a sensibilității estetice a elevilor [1, p. 34]. Literatura de specialitate subliniază că lectura activă a textului nu se limitează la simpla decodare a cuvintelor, ci presupune o analiză profundă a structurii

narative, identificarea temelor și simbolurilor, precum și evaluarea perspectivei autorului și a impactului asupra cititorului [2, p. 112].

Discuții. Studiile recente în domeniu evidențiază că experiența elevului în cadrul lecturii literare este influențată de factori multipli: motivația intrinsecă și extrinsecă, nivelul de competență lingvistică, experiențele anterioare de lectură, mediul familial și cultural, precum și stilurile individuale de învățare [3, p. 78]. Astfel, receptarea literară devine un

proces dinamic și personalizat, care poate fi optimizat prin intervenții pedagogice adaptate nevoilor specifice ale elevilor.

O dimensiune esențială în cercetarea contemporană a lecturii o reprezintă integrarea tehnologiilor digitale în procesul de învățare. Conform conceptului de Visible Learning promovat de Hattie și colaboratorii săi, elevii beneficiază de claritate asupra obiectivelor, feedback constant și strategii explicite, ceea ce facilitează învățarea activă și reflexivă [4, p. 56]. În contextul educației literare, platformele digitale, aplicațiile vizuale, simulările interactive și resursele multimedia oferă oportunități unice pentru stimularea interesului, motivării și implicării elevilor, transformând lectura textului într-o experiență interactivă și captivantă [5, p. 87].

Cercetările din domeniul didacticii lecturii arată că utilizarea instrumentelor digitale poate amplifica înțelegerea textelor literare, dezvoltând în paralel competențele cognitive, afective și sociale. Elevii care folosesc tehnologii interactive demonstrează o mai mare capacitate de analiză a personajelor, de identificare a temelor și simbolurilor literare și de argumentare a opiniilor proprii [6, p. 134]. În plus, integrarea tehnologiilor facilitează adaptarea activităților la nivelul individual de competență și stilul de învățare al fiecărui elev, permițând progresul personalizat și monitorizarea eficientă a învățării [7, p. 45].

Din perspectiva socio-culturală, lectura literară este influențată de mediul familial, experiențele culturale și nivelul de expunere la texte variate. Elevii care beneficiază de contexte favorabile de lectură și de sprijin din partea profesorilor manifestă o implicare mai mare și o mai bună capacitate de a interpreta și internaliza mesajele literare [8, p. 23]. În acest sens, studiul de față consideră că integrarea strategiilor didactice moderne și a resurselor digitale în procesul educațional nu numai că optimizează receptarea textelor, dar contribuie și la dezvoltarea competențelor reflexive și creative, esențiale pentru formarea unor cititori critici și empatici.

Receptarea textelor literare de către elevii din învățământul liceal reprezintă un domeniu de interes major atât în pedagogia modernă, cât și în cercetarea educațională contemporană. Literatura, ca formă de expresie artistică și culturală, nu doar dezvoltă competențele lingvistice, ci contribuie la formarea gândirii critice, a sensibilității estetice și a capacității de reflecție asupra valorilor și normelor sociale [1, p. 34]. În contextul actual, în care

tehnologia digitală devine tot mai prezentă în procesul educațional, studiul modului în care elevii interacționează cu textele literare prin intermediul instrumentelor digitale capătă o relevanță sporită. Tehnologiile de învățare vizibilă (Visible Learning) permit cadrelor didactice să monitorizeze progresul elevilor, să ofere feedback imediat și să adapteze activitățile la nevoile specifice ale fiecărui elev, ceea ce poate influența semnificativ nivelul de receptare și înțelegere a textului literar [2, p. 112].

Studiile recente evidențiază faptul că implicarea afectivă și cognitivă a elevilor în activități literare depinde nu doar de calitatea materialelor didactice, ci și de motivația intrinsecă a acestora, de experiențele anterioare de lectură și de contextul socio-cultural [3, p. 87]. Marin (2013) subliniază importanța interacțiunii elev-operă literară din perspectiva atitudinilor și valorilor literar-artistice, evidențiind faptul că elevii dezvoltă o receptare activă atunci când sunt implicați în activități care solicită analiză, interpretare și argumentare critică a textelor [4, p. 134]. Totodată, Hadîrcă și colaboratorii (2018, 2019) accentuează rolul strategiilor pedagogice și al instrumentelor digitale în formarea vorbitorului cult, subliniind necesitatea unei didactici interactive care să stimuleze atât competențele cognitive, cât și cele afective [5, p. 22; 6, p. 45].

Obiectivul principal al cercetării de față a fost identificarea modului în care elevii de clasa a XI-a, provenind din profiluri diferite (uman, real, tehnologic) și medii distincte (urban și rural), percep lectura textelor literare și în ce măsură tehnologiile digitale le influențează implicarea și performanțele. În acest sens, au fost urmărite dimensiuni multiple ale receptării literare: frecvența și tipul lecturii, motivația elevilor, dificultățile întâmpinate, gradul de utilizare a tehnologiilor digitale și impactul acestora asupra procesului de înțelegere și interpretare a textului. Analiza acestor dimensiuni permite elaborarea unor strategii didactice diferențiate, adaptate nivelului de competență și intereselor elevilor, precum și integrarea eficientă a resurselor digitale în predarea literaturii [7, p. 112].

Din perspectivă metodologică, cercetarea utilizează un cadru integrativ, combinând abordarea descriptiv-investigativă cu metode cantitative și calitative, inclusiv chestionare aplicate unui eșantion de 100 de elevi de la un liceu din Rădăuți. Eșantionul, constituit din 36 de băieți și 64 de fete, cu distribuție echilibrată între profilurile tehnologice, reale și umane, reflectă diversitatea elevilor de clasa a XI-a,

permițând identificarea unor pattern-uri relevante în ceea ce privește obiceiurile de lectură, preferințele literare și atitudinile față de activitățile digitale [8, p. 45].

Importanța integrării tehnologiilor digitale în procesul didactic derivă din faptul că mediul digital oferă resurse interactive și multimodale care stimulează atât înțelegerea conceptelor literare, cât și implicarea afectivă a elevilor. Utilizarea prezentărilor multimedia, aplicațiilor vizuale, platformelor de testare și a altor instrumente digitale facilitează o receptare mai activă, încurajează gândirea critică și contribuie la consolidarea competențelor lectorale [9, p. 78]. În plus, tehnologiile permit personalizarea procesului de învățare, astfel încât elevii cu niveluri diferite de competență să poată progresa individual și să beneficieze de suport adecvat pentru interpretarea și analiza textelor literare.

Literatura de specialitate subliniază că dezvoltarea competențelor literare nu se limitează la memorarea conținutului, ci presupune capacitatea elevilor de a identifica temele și simbolurile textului, de a analiza relațiile narative și de a exprima opinii critice argumentate. Marin și colaboratorii (2016, 2018) evidențiază că activitățile interactive, ghidajul profesorului și implicarea elevilor în proiecte vizuale sau colaborative favorizează internalizarea cunoștințelor și dezvoltarea gândirii reflexive [10, p. 112; 11, p. 45].

În concluzie, introducerea acestui articol plasează studiul în contextul unei cercetări multidimensionale, care consideră că receptarea textelor literare de către liceeni este influențată simultan de factori cognitivi, afectivi, sociali și tehnologici. Studiul vizează nu doar analiza obiceiurilor de lectură și a preferințelor literare, ci și evaluarea impactului strategiilor didactice moderne și a instrumentelor digitale asupra performanțelor elevilor, conturând astfel un model integrat de bune practici în educația literar-artistică, aplicabil în diverse contexte școlare [12, p. 23].

Metodologie. Rezultate. Pentru atingerea obiectivelor propuse, cercetarea a fost concepută ca un studiu descriptiv-investigativ, cu un design mixt, integrând atât metode cantitative, cât și calitative. Abordarea mixtă permite identificarea pattern-urilor comportamentale și atitudinale ale elevilor în raport cu lectura textelor literare, precum și evaluarea impactului tehnologiilor digitale asupra procesului de învățare [1, p. 34].

Eșantionul de studiu a fost constituit din 100 de elevi de clasa a XI-a ai colegiului din Rădăuți, reprezentând profilurile uman, real și tehnologic, cu proveniență atât urbană, cât și rurală. Distribuția pe sexe a fost de 36 de băieți și 64 de fete, oferind o perspectivă echilibrată asupra diversității participanților. Alegerea eșantionului a fost realizată prin eșantionare nealeatorie, pe baza disponibilității elevilor, o metodă adecvată pentru cercetările educaționale care implică elevi voluntari [2, p. 112]. Elevii au fost informați cu privire la scopul studiului și au participat în mod voluntar, fiind respectate principiile etice ale cercetării în educație, inclusiv confidențialitatea răspunsurilor și posibilitatea retragerii din studiu în orice moment [3, p. 87].

Cercetarea a urmărit analizarea relației dintre două categorii principale de **variabile**:

- **Variabila dependentă:** nivelul de receptare și înțelegere a textului literar de către elevi, măsurat prin frecvența lecturii, preferințele literare, motivația și dificultățile întâmpinate;
- **Variabila independentă:** utilizarea strategiilor didactice moderne și a tehnologiilor digitale (platforme educaționale, resurse multimedia, activități interactive și vizuale) în procesul de predare-învățare-evaluare a literaturii [4, p. 134].

Această diferențiere permite evaluarea modului în care metodele inovative și resursele digitale influențează implicarea cognitivă și afectivă a elevilor, precum și dezvoltarea competențelor literar-artistice.

Criteria	Subcategorie	Nr. elevi	% din total
Profil	Tehnologic	39	39%
	Real	17	17%
	Uman	44	44%
Mediul de proveniență al școlii	Rural	81	81%
	Urban	19	19%
Sex	Masculin	36	36%
	Feminin	64	64%

Figura 1. Caracteristicile eșantionului privind distribuția elevilor

Colectarea datelor a fost realizată prin chestionare structurate, care au inclus itemi referitori la frecvența lecturii, preferințele pentru tipuri de texte literare, motivația lecturii, dificultățile întâmpinate, precum și utilizarea și percepția platformelor digitale și a activităților vizuale. Itemii au fost în formate închise și semi-deschise, pentru a permite atât cuantificarea datelor, cât și exprimarea opiniei elevilor în mod detaliat [5, p. 22].

În plus, instrumentele digitale au fost evaluate în funcție de gradul de implicare, eficiența în facilitarea înțelegerii textului și stimularea creativității, astfel încât să se poată determina impactul lor asupra procesului de învățare vizibilă. Această combinație de instrumente permite o abordare integrativă, care valorifică atât date cantitative, cât și calitative [6, p. 45].

Procedura de cercetare

Cercetarea a fost desfășurată pe parcursul unui semestru, cu acordul conducerii instituției și cu respectarea normelor etice. Elevii au completat chestionarele on-line cu ajutorul platformei Google Forms. Datele au fost ulterior centralizate, codificate și analizate statistic și tematic, pentru a evidenția pattern-urile de lectură și utilizarea tehnologiilor digitale [7, p. 112].

Analiza datelor a fost realizată prin metode descriptive și comparative. Au fost calculate frecvențele, procentele și distribuțiile răspunsurilor, iar pattern-urile identificate au fost interpretate în raport cu literatura de specialitate privind educația literar-artistică și tehnologiile de învățare vizibilă [8, p. 78]. Această abordare a permis elaborarea unor concluzii relevante pentru practica didactică și pentru integrarea resurselor digitale în predarea literaturii.

Analiza răspunsurilor elevilor evidențiază un interes moderat pentru lectura textelor literare, majoritatea declarând că citesc uneori. Un grup restrâns de elevi manifestă o pasiune puternică pentru lectură, în timp ce un segment semnificativ arată un interes scăzut sau foarte scăzut. Această distribuție sugerează necesitatea unor strategii pedagogice care să stimuleze lectura constantă și să transforme activitatea de citit într-o experiență atractivă și semnificativă [1, p. 34].

Frecvența lecturii în afara școlii indică că majoritatea elevilor citesc rar sau doar ocazional, iar doar un procent mic se angajează zilnic în lectură. Aceasta confirmă corelația dintre motivația intrinsecă pentru lectură și frecvența cu care elevii se implică în activități literare extracurriculare [2, p. 112].

Preferințele literare ale elevilor arată o orientare preponderentă către proză și dramaturgie, în timp ce poezia este mai puțin atractivă. Totodată, aproape 40% dintre elevi nu au preferințe bine definite, indicând atât deschidere către explorarea diferitelor genuri, cât și o nevoie de ghidare didactică pentru dezvoltarea gustului literar [3, p. 87].

Motivația principală pentru citire este curiozitatea, urmată de notele școlare și influența profesorului. Acest aspect sugerează că stimularea interesului intrinsec este esențială, iar implicarea cadrelor didactice poate crește semnificativ participarea elevilor la activitățile de lectură [4, p. 134].

În ceea ce privește dificultățile întâmpinate, elevii indică lipsa interesului, dificultățile legate de limbaj, complexitatea ideilor și contextul cultural. Aceste obstacole evidențiază necesitatea personalizării recomandărilor de lectură, oferirea de suport explicativ și adaptarea textelor la nivelul de înțelegere și experiențele fiecărui elev [5, p. 112].

În raport cu utilizarea tehnologiilor digitale, majoritatea elevilor folosesc platformele și resursele digitale în mod moderat sau ocazional, iar impactul lor este perceput pozitiv: materialele multimedia fac orele mai interesante, facilitează înțelegerea și stimulează creativitatea. Activitățile vizuale, cum ar fi hărțile conceptuale, prezentările multimedia și infograficele, cresc implicarea afectivă și capacitatea de interpretare a textelor literare [6, p. 78].

De asemenea, elevii manifestă o atitudine favorabilă față de activitățile digitale, considerând că acestea contribuie la dezvoltarea gândirii critice și la trăirea emoției textului. Gradul de implicare în activitățile digitale este moderat spre ridicat, iar majoritatea elevilor își exprimă dorința de a participa la mai multe activități bazate pe tehnologie [7, p. 112].

Rezultatele confirmă că integrarea tehnologiilor de învățare vizibilă amplifică atât dimensiunea cognitivă, cât și pe cea afectivă și socială a procesului de receptare literară. Elevii dobândesc competențe de analiză, interpretare și evaluare critică, în timp ce activitățile interactive și colaborative facilitează dezvoltarea empatiei literare și a capacității de a relaționa experiențele proprii cu temele și situațiile din texte [8, p. 45].

Concluzii și recomandări. Studiul privind receptarea textelor literare de către liceeni, în contextul integrării tehnologiilor digitale și al strategiilor de învățare vizibilă, a evidențiat un ansamblu complex de factori cognitivi, afectivi și sociali care influențează implicarea elevilor și dezvoltarea compe-

tențelor literare. Rezultatele obținute arată că elevii manifestă un interes moderat pentru lectură, cu un segment restrâns de cititori pasionați și un procent semnificativ cu motivație scăzută. Acest fapt subliniază necesitatea implementării unor metode didactice diferențiate, care să stimuleze lectura constantă și să transforme cititul într-o experiență plăcută și semnificativă [1, p. 34].

Integrarea tehnologiilor digitale în procesul de învățare literară a fost percepută ca benefică de majoritatea elevilor. Materialele multimedia, aplicațiile vizuale, platformele interactive și activitățile colaborative au contribuit la creșterea implicării afective, la dezvoltarea creativității și la aprofundarea înțelegerii textelor literare. Elevii au raportat că aceste resurse facilitează identificarea temelor și simbolurilor literare, argumentarea opiniilor proprii și dezvoltarea gândirii critice [2, p. 78].

Motivația intrinsecă, curiozitatea și implicarea profesorilor s-au dovedit factori determinanți în receptarea literară, în timp ce dificultățile legate de limbaj, complexitatea ideilor și contextul cultural necesită intervenții pedagogice adaptative și suport suplimentar pentru elevi [3, p. 112]. Astfel, activitățile de lectură trebuie să fie variate, interactive și să permită personalizarea experienței educaționale, pentru a sprijini elevii cu niveluri diferite de competență.

Din perspectiva socială, activitățile digitale și colaborative contribuie la dezvoltarea competențelor de comunicare, a empatiei literare și la schimbul de perspective între elevi. Această abordare favorizează receptarea intersubiectivă a textelor literare și dezvoltarea unei culturi a dialogului critic și reflexiv [4, p. 134].

Pornind de la aceste constatări, cercetarea propune următoarele recomandări pentru cadrele didactice:

- Integrarea sistematică a tehnologiilor de învățare vizibilă în toate etapele procesului didactic, folosind instrumente digitale care stimulează analiza textului, gândirea critică și implicarea afectivă [5, p. 45].
- Elaborarea unor strategii didactice adaptative, care să țină cont de diversitatea stilurilor de învățare, nivelul de competență și interesele elevilor, pentru o receptare literară activă și reflexivă [6, p. 112].
- Formarea continuă a cadrelor didactice pentru utilizarea eficientă a resurselor digitale, metodologiilor inovatoare și instrumentelor de evaluare formative și sumative [7, p. 87].
- Promovarea lecturii colaborative și a discuțiilor critice prin platforme digitale, care să faciliteze schimbul de opinii și dezvoltarea argumentării literare [8, p. 112].
- Crearea unui cadru de evaluare clar și detaliat a competențelor de receptare literară, cu indicatori specifici pentru dimensiunile cognitive, afective și sociale ale procesului de învățare [1, p. 34].
- Documentarea și diseminarea bunelor practici prin resurse educaționale deschise, ghiduri metodice și programe curriculare, pentru a facilita aplicarea rezultatelor cercetării în contexte educaționale diverse [2, p. 78].

În concluzie, cercetarea confirmă faptul că receptarea textelor literare este un proces multidimensional, influențat de factori cognitivi, afectivi, sociali și tehnologici. Strategiile didactice inovatoare, combinate cu tehnologiile digitale și evaluările formative, amplifică implicarea elevilor și eficiența procesului de învățare, contribuind la dezvoltarea competențelor literare, gândirii critice și creativității [3, p. 134].

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. CALLO T., CAZACU T., HADÎRCĂ M., MARIN M. *Cadrul de referință privind formarea vorbitorului cult de limbă română. Studii de analiză și sinteză*. Chișinău, 2016.
2. HADÎRCĂ M., CALLO T., CAZACU T., MARIN M. *Strategia și instrumentele pedagogice ale formării vorbitorului cult de limba română*. Chișinău, 2019.
3. HADÎRCĂ M., MARIN M., CALLO T., CAZACU T., GHICOV A., BĂLICI V. *Strategii pedagogice de formare a vorbitorului cult de limba română*. Chișinău, 2018.
4. MARIN M., *Didactica lecturii. Interacțiunea elev-operă din perspectiva atitudinilor și valorilor literar-artistice*. Chișinău: Editura Car-tier, Arad, 2013. ISBN 978-9975-79-861-7.

5. MARIN M. Raport de sinteză a evaluării curriculumului la disciplina Limba română, clasele I-IV. În: *Evaluarea curriculumului național în învățământul general*. Chișinău. ISBN 978-9975-56-589-9.
6. MARIN M. Școala fără profesor? În: *Învățătorul modern*. 2016. ISBN 978-9975-9949-8-9.
7. MARIN M., ACHIRI I., NASTAS S., BOTGROS I., POGOLȘA L., BUCUN N. *Standardele de calitate ale instituțiilor de învățământ general și instrumente de evaluare aferente acestora*. Chișinău, 2015. ISBN 978-9975-59-139-3.
8. MARIN M., POGOLȘA L., BUCUN N. *Referențialul de evaluare a competențelor specifice formate elevilor*. Chișinău, 2014. ISBN 978-9975-53-333-1.
9. MARIN M., POGOLȘA L., BUCUN N. *Standarde educaționale de eficiență a învățării la disciplinele de studiu în învățământul primar și secundar general și standarde de calitate a instituției de învățământ din perspectiva școlii prietenoase copilului*. Chișinău, 2012. ISBN 978-9975-4436-2-3.
10. MARIN M., POGOLȘA L., BUCUN N., GUȚU V. *Standarde de competență – instrument de realizare a politicilor educaționale*. Chișinău, 2010. ISBN 978-9975-4159-2-7.
11. MARIN M., POGOLȘA L., BUCUN N., GUȚU V. *Evaluarea curriculumului școlar – perspective de modernizare*. Chișinău, 2009. ISBN 978-9975-4069-4-9.
12. MARIN M., CIOBÎCĂ P. T. Învățarea integrată de tip ILIADA: un model inovator de integrare curriculară pentru competențe transversale. În: *Exercito, Ergo Sum*, 2023, pp. 69-78 disponibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/69-78_23.pdf